



Ерік Вілброу Найт
Лессі
ПОВЕРТАЄТЬСЯ
ДОДОМУ

З англійської переклав
Анатолій Саган

Художник
Наталія Ярова

Видавництво **С**тарого **Л**ева
ЛЬВІВ – 2015

Розділ перший Ні за які гроші

Лессі долає сотні кілометрів, щоби вернутись до того, кого вона любить і хто на неї чекає. Йоркширський хлопчик Джо вже й не вірить у диво, але віддана колі прагне вернутися додому.

Тяжкі рани, голод та численні випробування Лессі вперто долає задля того, щоб рівно о четвертій годині зустріти біля школи свого маленького господаря.

Це історія вірності й любові, вдячності й самопожертви. Історія, що поновить у вашій душі дитинне зачудування світом, у якому пересічна, на перший погляд, собача доля є мірилом добра і зла, переступу й гідності.



У селищі Грінол-Брідж, певно, не було жодної людини, яка б не знала Лессі – колі* Сема Карраклоу. Її сміливо можна назвати найбільшою знаменитістю серед тамтешніх псів. І ось чому.

По-перше, всі мешканці визнавали Лессі найкрасивішою з усіх колі, яких їм колись випадало бачити. Вони знали, що кажуть, бо їхнє селище було розташоване у графстві Йоркшир, а хто, скажіть, будь ласка, шанує собак дужче за йоркширців, наче то й не собаки, а персони королівської крові? Мабуть, ніде псам не ведеться так добре, як у цій суворій місцині на півночі Англії. Над вересовими пустищами**

* Колі (шотландська вівчарка) – порода службових собак (тут і далі примітки перекладача).

** Вересове пустище (або вересовище) – пустище, густо або всуціль поросле вересом, вічнозеленими кущами 30-60 см заввишки з дрібними квітами лілового, рожевого чи білого кольорів. Ця чагарникова рослина посідає почесне місце у культурі Шотландії.

Ілюстрації © Наталя Ярова, 2015

Переклад з англійської © Анатолій Саган, 2015

Українське видання © Видавництво Старого Лева, 2015

ISBN 978-617-679-110-2

часто лютують пронизливі вітри та холодні дощі, тож і собаки, відповідно до нещадних умов, захищені густим хутром, а вдача в них тверда і непоступлива, як і в людей, які тут живуть.

Йоркширці – не тільки шанувальники псів, але й неперевершені собаківники. Якби ви завітали навмання до будь-якого з сотень невеличких шахтарських селищ, розкиданих по найбільшому в Англії графстві, то запросто могли б побачити таку картину: простує вулицею скромно вбраний трудяга, а за ним назирці йде пес – неймовірно породистий, з такими аристократичними манерами, що коли б потрапив перед очі якомусь заїжджому товстосумові, знавцеві собак, того взяли б чорні за видки.

Грінол-Брідж нічим не вирізнявся з решти йоркширських поселень. Тамтешні мешканці любили собак, розуміли їхні потреби та чудово доглядали своїх чотириногих вихованців. Не один розкішний пес ходив вулицями, супроводжуючи господаря. Та всі одностайно схилилися до думки, що коли й жив у Грінол-Бріджі собака, красивіший за триколірну колі Сема Карраклоу, то було це ще до їхнього народження.

Але не тільки це робило Лессі знаменитою на всю околицю. За нею, як казали тутешні жінки, «можна було наставляти годинники».

Почалося все багато років тому, коли вона була веселим, шалапутним цуценям-однорічкою.

Одного дня син Сема Карраклоу – Джо – прибіг додому, аж роздуваючись од радості.

– Мамо, мамо, послухай!.. Виходжу сьогодні зі школи надвір, а там... Як ти думаєш – хто? А там Лессі!.. Сидить і чекає на мене... Звідки вона знала, де мене шукати?

– Джо, що ж тут дивного? Вона знайшла тебе за слідом.

Хай там як, але і завтра, і позавтра Лессі сумлінно чатувала біля шкільної хвіртки. Збігали тижні, місяці, роки, а ця її звичка не змінювалася. І господині, визируючи у вікна своїх осель, і крамарі, стовбичачи на порогах своїх крамниць, – усі, хто бачив на центральній вулиці горду колі, чорно-білу, із золотистими підпалинами, яка поважно прямувала до школи, всі як один казали:

– Ага, вже за п'ять четверта – онде Лессі побігла!

І в сонце, і в дощ вона незмінно вартувала біля хвіртки, дожидаючи хлопчика – одного з тих горластих навіжених дітлахів, які очманіло гасали по бетонному ігровому майданчику, але для неї – єдиного і неповторного. Після уроків наставляла мить довгожданої зустрічі, а потім хлопчик і собака вдвох простували додому. І так тривало день у день чотири роки!

За цей час Лессі стала невід'ємною частиною селищного життя і загальною улюбленицею. Не було вже, мабуть, жодної людини, яка б її не знала.

Над усе мешканці Грінол-Бріджа цінували горду Лессі за те, що вона уособлювала для них щось незбагненне. Оце «щось» стосувалося їхньої гідності, а та гідність певним чином залежала від грошей.

Зазвичай, якщо комусь вдавалося випестувати собаку-красеня, рано чи пізно наставав день, коли тварина переходила до категорії чотиринового товару, а за товар, природно, слід платити. Пес і далі залишався псом, але в очах людей начебто набував якихось додаткових рис, адже слава про нього могла докотитися до якогось товстосума; можливо, на собаці не відмовився б заробити хтось із перекупників; зрештою, на нього міг би накинути оком якийсь заможний псар. А хто сказав, що багатій не може любити собаку так само ніжно, як бідняк? Ні, тут між ними немає жодної відмінності. А різні вони лише у ставленні до грошей. Бідняк сидить і думає: скільки вугілля потрібно купити, щоб пережити цю зиму? а скільки пар зимового взуття? і чим годувати малечу, щоб вона не захляла з голоду? Обміркувавши все як слід, прийде він додому та й скаже:

– Хочте собі сваріться, хочте – ні, але я *мушу* це зробити! Колись ми виростимо іншого собаку, і ви полюбите його не менше за цього...

Уже не один грінол-брідський пес змінив свого власника. Але тільки не Лессі!

Кожен у селищі знав, що навіть герцог Радлінг, який жив у величезному маєтку за милю від

них і мав цілу псарню, де аж кипіло добірними собацюррами, – навіть він не годен був примусити Сема Карраклоу продати йому Лессі.

Три роки багатій намагався вмовити Сема, та чоловік був невблаганний.

– Ваша світлосте, ви марно накручуєте ціну, – казав йому Сем. – Не в грошах річ... ви розумієте, вона... вона не продається... ні за які гроші...

Про це знали всі. І саме ця обставина надавала Лессі такої значущості. Вона була уособленням самоповаги, яку не проміняєш ні на які гроші.

Але собаки належать людям, а доля далеко не завжди прихильна до роду людського, надто, як ти чоловік, та ще й гордий. Часом схопить лиха година такого за горло, та й душить, домагаючись лише одного: покірно схилити голову і визнати, що гідність свою на стіл перед сім'єю не поставиш і на хліб її не намастиш.

Розділ другий

«Не хочу іншого собаки!..»



Сьогодні Лессі по нього не прийшла! Все решта Джо Карраклоу не обходило.

Того дня він вилетів зі школи, оточений зграйкою дїтлахів, веселим вихором несучись подвір'ям, радісно-збуджено, як і належить школярам у будь-якому куточку світу після закінчення уроків. Не замислюючись, радше скоряючись звичці, відточеній за сотні днів науки, Джо попрямував до хвіртки, де на нього завжди чекала Лессі. Але собаки там не було!

Джо Карраклоу, жвавий миловидий хлопчина, укляк, наче громом уражений. Карі очі застигли, широке чоло збрижилось від здивування. Він стояв, не ймучи собі віри.

Нарешті ковзнув поглядом вулицею. Може, Лессі просто запізнюється? Але він розумів, що то не так. Тварини – це тобі не люди. Людина буде

раз по раз глипати на свій годинник чи хронометр, і все одно весь час «трішки не вклатиметься». Щоб орієнтуватися в часі, тваринам не треба жодних технічних пристроїв. Відчуття часу їх ніколи не зраджує, бо закладене природою. Собаки завжди непомильно відчують, коли пора братися до звичних і усталених справ.

Джо Карраклоу все розумів. Він часто допитався в батька, як так Лессі відчуває, що слід уже його зустрічати. Джо знав, що запізнитися до хвіртки вона не могла.

Сяяло сонце, літо набувало обертів, а хлопчик замислено стояв біля школи. Аж раптом у нього промайнув жахливий здогад!

А що як Лессі переїхала машина!

Хлопця пройняв циганський піт, але він швидко відігнав цю думку. Лессі здобула хороший вишкіл, тому не бігала б автострадою. Гуляючи селищем, вона завжди пересувалася тротуарами – впевнено, вишукано. Та і який може бути в маленькому Грінол-Брїджі транспортний рух! А велике шосе пролягало в долині над річкою, аж за милю звідси. Від нього до селища відгалужувався вужчий шлях, який зрештою переходив у дві колії, що тяглися через вересове пустище.

Тоді її, мабуть, вкрали!

Та в це він теж не міг повірити. Жодна незнайома людина не змогла б доторкнутися до Лессі, якщо поблизу не було когось із Карраклоу, хто

віддав би команду слухатися чужого. Та й хто б зазіхнув на собаку, якого знали всі в Грінол-Бріджі та в його околицях.

Де ж вона тоді?

Міркуючи про це, Джо Карраклоу пішов шляхом, що його, наразившись на схожу проблему, обрали б сотні тисяч інших хлопчаків світу. Він мерщій побіг додому, щоб розповісти все мамі.

Не відчуваючи ніг і ні на мить не спиняючись, Джо Карраклоу гнав центральною вулицею. Проминув одну крамницю, другу, промчав стежиною вгору, кулею влетів у хвіртку, за мить здолав садову стежку і, влетівши в будинок, з порога загорлав:

– Мамо, мамо, з Лессі щось сталося!.. Вона сьогодні не прийшла до школи!..

Ще не закінчивши цієї фрази, Джо Карраклоу вже знав, що вдома сталося щось надзвичайне. Ніхто не сполошився, не підскочив до нього і не взявся вивідувати подробиць. Ніхто не занепокоївся, що з їхньою чотириновою улюбленицею щось скоїлося.

Джо це зауважив. Він притулився до дверей спиною і чекав. Мати стояла біля столу і, не відводячи очей від скатертини та не зронивши й слова, накривала до чаю. Потім, так само мовчки, поглянула на чоловіка.

Батько сидів на невисокому ослоні перед каміном, напівобернувшись до сина. Не мовивши

й слова, він неквапно відвернувся і почав пильно вдивлятися у вогонь.

– Мамо, що сталося? – вигукнув Джо. – У чому річ?

Місіс Карраклоу повільно поставила миску на стіл і нарешті заговорила.

– Йому таки повинен хтось сказати, – промовила вона, немов у порожнечу.

Сем Карраклоу сидів нерухомо. Тільки знову обернувся до сина.

– Джо, ми мали б одразу тобі про це розказати, – мовив батько. – Лессі більше не чекатиме тебе під школою. І нема чого журитися – сльозами горю не зарадиш.

– Чому не чекатиме? З нею щось сталося?

Місіс Карраклоу підійшла до каміна і повісила чайник над полум'ям. Відповіла, не обертаючись:

– Не чекатиме, бо ми її продали. Ось чому.

– Продали?! – аж задихнувся Джо. – Продали!.. Нащо ж ви її продали... нашу Лессі... Нащо її продавати?..

Мати вже починала сердитися.

– Її вже продано, немає її – і край! Годі нас діймати. Однак уже нічого не зміниш. Лессі вже не наша, отак – і більше про це ані слова!

– Але ж мамо...

Від сторопіння високий хлопчачий голос перейшов на вереск. Та мати не збиралась його слухати.

– Годі балачок! Попиймо чаю! Мерщій до столу! Джо Карраклоу слухняно вмовився за стіл. Жінка гукнула чоловіка, який досі дививсь у вогонь.

– Сідай уже, Семе, поїси. До чаю в нас не бозна-що, та вже чим багаті...

Раптом місіс Карраклоу з несподіванки аж язика прикусила: чоловік гнівливо і рвучко підвівся з ослона, мовчки підійшов до дверей, зірвав із гачка на стіні кашкет і вискочив надвір. Гримнули, зачиняючись, двері. А вже за мить у хаті стало тихо. По деякім часі знову почувся жіночий, зі сварливими нотками, голос:

– От бачиш, що ти накоїв! Батько тепер через тебе геть лихий. Тепер ти вдоволений?..

Вона втомлено опустила на стілець і вступилась поглядом у стільницю. Запанувала тривала тиша. Джо розумів: мати розминулася з правдою, обвинувативши лише його за те, що сталося у них вдома. Та розумів він і те, що в такий дивний спосіб вона намагається приховати свій біль. Адже зовні все скидалося на звичайну родинну сварку. Так уже в цих краях повелося. Життя добряче гартувало тутешніх людей, тому телячих ніжностей вони не сприймали. Коли ж якась подія і зачіпала тендітні струни їхніх почуттів, то це аж ніяк не означало, що хтось має бачити, що саме в них на душі. Жінки, щоб приховати, як їм зле, робилися сварливі чи надміру балакучі. Та це була лише

захисна личина. Минав час – і машкара відпадала.

– Джо, не туманій, їж уже!..

До матиного голосу повернулися ніжність і доброта.

Та хлопець заціпеніло вступився в свою тарілку.

– Чуєш, Джо! Бери хліб із маслом. Поглянь, який духмяний хліб, щойно спечений. Ти що, не хочеш?

Джо похнюпився ще дужче. Прошепотів:

– Не хочу я нічого.

– Ото вже ті собаки! – спалахнула мати. В її голосі знову забриніли дратівливі нотки. – Одна нещасна собацюра, а скільки через неї колотнечі!.. Що ж, як тобі цікаво, я скажу: дуже добре, що Лессі купили! Авжеж, я тільки рада. Ти хоч знаєш, скільки з нею було клопоту! Як із малим дитям. Тепер нема собаки – нема клопоту, і я дуже цим задоволена. Так, так, задоволена!

Хитнувши своїм пухким тілом, місіс Карраклоу гучно шморгнула носом, дістала з фартуха хустинку і висякалася. Скоса глипнула на сина, який і далі сидів нерухомо. Тоді вона скрушно хитнула головою і заговорила знову. Голос у неї полагіднішав.

– Джо, підійди до мене, – попросила вона.

Джо підвівся з-за столу і підійшов до матері. Жінка пригорнула хлопчика пухкою рукою і, не відводячи погляду від полум'я, мовила: